

Náučný chodník Prielom Hornádu

Kraj:	Košický
Okres:	Spišská Nová Ves
Geomorfologická jednotka:	Slovenský raj
Geologická jednotka:	gemerské pásmo
Chránené územie:	Národný park Slovenský raj
Prístup:	bus Hrabušice, rázč. Podlesok a pešo 1,7 km po modrej turistickej značke; alebo bus Hrabušice, rázč. Betlanovce a pešo 1,6 km po zelenej turistickej značke
Východisko:	Hrabušice, Podlesok, turistické rázcestie (Ž × M × Z) Hrdlo Hornádu
Trasa:	Hrabušice, Podlesok, Hrdlo Hornádu - Trstený potok - Letanovský mlyn - ústie Lesnice - Spišské Tomášovce, Čingov - Ďurkovec - Tomášovský výhľad - Trstený potok - Podlesok, Hrdlo Hornádu
Dĺžka, prevýšenie:	22 km, prevýšenie 800 m
Čas prechodu:	7 h
Počet zastávok:	16
Náročnosť:	stredne náročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné

Typ chodníka: samoobslužný, dvojokružný (osmička), obojsmerný, peší, celoročný (s obmedzeniami v prípade snehu, mrazu alebo ľadu)

Nadväznosť na turistickú značku: Súbežný s modrou (dnom prielomu Hornádu) a žltou (cez Tomášovský výhľad) turistickou značkou.

Rok otvorenia: 1974, 1993 skrátenie a premenovanie, 1996 údržba panelov

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je; zo stránky Štátnej ochrany prírody SR sú dostupné panely > .PDF

Kontakt: Správa Národného parku Slovenský raj so sídlom v Spišskej Novej Vsi, Štefánikovo nám. 9, 052 01 Spišská Nová Ves, tel. 053 / 4422 010

Poznámky: (1) Možný je prístup na trasu chodníka aj z opačnej strany od východu - od Smižian, resp. Spišských Tomášoviec: bus Čingov, parkovisko a 0,4 km po žltej turistickej značke. (2) Trasa chodníka sa dá rozdeliť na dva samostatné okružné úseky (Hrdlo Hornádu - Trstený potok a späť a Čingov - Trstený potok a späť).

Upozornenia: (1) Trasa pozdĺž Hornádu (dnom prielomu, modrá turistická značka) vedie sčasti nad hladinou rieky po skalných stenách s technickými pomôckami (stúpačky, rebríky, reťaze ap.). (2) V prípade dažďa a najmä búrky alebo v zimnom období môže byť prechod popri Hornáde nebezpečný.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný na terénne vyučovanie. Pre jeho dĺžku i celkové prevýšenie treba vopred zvážiť rozsah jeho absolvovania. Pozri upozornenia vyššie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Hrabušice. Obec v západnej časti Hornádskej kotliny pri severnom okraji Slovenského raja severozápadne od Spišskej Novej Vsi nad ľavým brehom Hornádu asi 1,2 km povyše jeho vtoku do prielomu. Najstaršie písomné správy pochádzajú z roku 1279. Južne od obce na Zelenej hore na okraji Slovenského raja sú zvyšky Marcelovho (Hrabušického) hradu z prvej polovice 13. storočia. V jeho hradbách si v polovici 15. storočia vybudovali bratrícke vojská tábor. Po ich odchode v druhej polovici 15. storočia Levočania hradby zničili. Hrabušice boli v 16. - 17. storočí trhovým mestečkom. Obyvatelia sa živili najmä poľnohospodárstvom a poľovníctvom, v obci bol mlyn, pila, pivovar, hámre a vysoká pec. V 60. rokoch 19. storočia boli centrom slovenského národného hnutia na Spiši. Významnou pamiatkou je kostol sv. Vavrinca, pôvodne románska stavba z polovice 13. storočia. Obec je jednou zo vstupných brán do Slovenského raja a je významným regionálnym strediskom cestovného ruchu.

Prielom Hornádu. Úsek na hornom toku Hornádu východne od Spišskej Novej Vsi medzi ústím Veľkej Bielej vody južne od Hrabušíc po Smižany, asi 11 km dlhý, na ktorom Hornád opúšťa Hornádsku kotlinu a preteká severným okrajom Spišsko-gemerského krasu (resp. jeho podcelku Slovenský raj) v atraktívnom kaňonovitom údolí s mnohými zákrutami, širokom miestami len niekoľko metrov s bralnými svahmi, vysokými až 150 metrov. Túto kurióznu situáciu, keď tok opúšťa širokú kotlinu, aby sa predieral skalným horským územím, vysvetľuje geomorfologická teória epigenézy: v geologickom období na rozhraní mladšieho neogénu a kvartéru (štvrtohôr) sa územie dnešného

Slovenského raja začalo pri horotvorných pohyboch dvíhať a územie dnešnej Hornádskej kotliny klesať. Tempo či intenzita pohybov vznikajúceho pohoria a kotliny bola práve taká, že vtedajší Hornád mal dostatok energie pre erózne zahlbovanie (vrezávanie) sa do svojho vápencového podložia a tak nemusel zmeniť svoj tok, aby sa odolnému dvíhajúcemu sa masívu vyhol. Tak nám vznikol nielen prielom Hornádu (či severnejšie v Pieninách prielom Dunajca), ale aj doň ústiace tiesňavy jeho prítokov, odvodňujúcich centrálnu planinu Slovenského raja Glac (Suchá Belá, Veľká Biela voda, Biely potok, Lesnica), s vodopádmi a kaskádami. Prevýšenie medzi dnom prielomu a susednými plošinami (Kláštorská) je aj vyše 300 m rel. Prielom Hornádu bol po celej svojej dĺžke sprístupnený v roku 1974 výstavbou Chodníka Horskej služby s mnohými technickými pomôckami (kovové či drevené mostíky a lávky, reťaze, stúpačky, rebríky). V rokoch 1964 - 2016 bolo územie prielomu chránené ako štátna, resp. národná prírodná rezervácia, dnes je zónou A Národného parku Slovenský raj s najprísnejším - piatym - stupňom ochrany prírody. Je tiež súčasťou územia európskeho významu Slovenský raj ako aj chráneného vtáčieho územia Slovenský raj (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Národný park Slovenský raj. Slovenský raj je krasové horské územie juhozápadne od Spišskej Novej Vsi, považované za jednu z najkrajších prírodných oblastí Slovenska. Z geomorfologického hľadiska patrí do Spišsko-gemerského krasu. V geologickej stavbe prevládajú triasové vápence, v menšej miere sa vyskytujú aj dolomity. V oblastiach budovaných vápencami sú dobre zachované zvyšky zarovnaných povrchov z obdobia terciéru. Najstarším je mierne zvlnená severozápadná časť planiny Glac, kde sú zachované relikt staropaleogénneho reliéfu (okolo 40 mil. rokov). Rozsiahly zarovnaný povrch z mladších treťohôr (6 mil. rokov) predstavujú krasové planiny s nadmorskou výškou 1 000 - 1 110 m, ako sú Glac, Geravy, Skala, Pelc a iné. Sú dotvorené krasovými formami (závrty, úvaly, ponory, škrapy), vo veľkej miere aj podzemnými (jaskyne a priepasti - unikátny je komplex Stratenskej jaskyne). V reliéfe dominujú okrem spomínaných krasových planín riečne doliny, ktoré územie zarovnaného povrchu rozčleňujú. V okrajových častiach sú to kaňonovité doliny Hnilca a Hornádu. Do planín sa zarezávajú mnohé tiesňavy, napr. Veľký Sokol, Malý Sokol, Kysel, Piecky, Suchá Belá a iné. V tiesňavách nachádzame vodopády, skalné stupne, kaskády a pereje. Slovenský raj bol pôvodne vyhlásený v roku 1964 ako druhé veľkoplošne chránené územie (po TANAPE) a vôbec prvá chránená krajinná oblasť (CHKO) na Slovensku. V roku 1988 namiesto CHKO Slovenský raj vznikol Národný park Slovenský raj. Tento bol v roku 2016 novo vyhlásený s novou vnútornou štruktúrou (zonácia). Zároveň je územím európskeho významu Slovenský raj ako aj chráneným vtáčím územím Slovenský raj (súčasťou sústavy Natura 2000).

Názvy informačných panelov

1. Prielom Hornádu
2. Náučný chodník Prielom Hornádu
3. Rieka Hornád
4. Vlčia dolina
5. Letanovský mlyn
6. Čo je Natura 2000
7. Premenený les
8. Pod Tomášovským výhľadom
9. Lesnica
10. Náučný chodník Prielom Hornádu
11. Národný park Slovenský raj
12. Ihla a Kazateľnica
13. Tomášovský výhľad
14. Jaskyňa Čertova diera

15. Hornádska kotlina
16. Dravé vtáky
17. Ihrík
18. Gackova diera
19. Zelená hora
20. Suchá Belá

Informačné panely v teréne neobsahujú názov náučného chodníka. Na štyroch zastávkách stojí dvojica panelov.

